

УДК 373.2.06:316.47

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2022.81.32>**Л. В. Зданевич**

доктор педагогічних наук, професор,
завідувачка кафедри дошкільної педагогіки,
психології та фахових методик
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО У ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ

Статтю присвячено визначенню та обґрунтуванню наукових засад феномену соціально-педагогічного партнерства в дошкільній освіті. Автор акцентує увагу на важливості розуміння першочерговості вирішення проблеми ефективного партнерства, взаємодії батьківської та освітньої громадськості, що є дієвим інструментом залучення їх, як зацікавлених суб'єктів, до обговорення та вирішення проблем цілісного розвитку дитини-дошкільника, до конструктивної співпраці та вироблення єдиної особистісно-орієнтованої освітньої політики і уможливорює ефективність функціонування та конкурентоспроможність українського дошкілля. Представлене розуміння соціально-педагогічного партнерства вітчизняними та зарубіжними науковцями. Першочерговим завданням соціально-педагогічного партнерства в дошкільній освіті визначено забезпечення ефективної психолого-педагогічної підтримки сім'ї на основі підвищення компетентності батьків (законних представників) у питаннях розвитку, освіти, охорони та зміцнення здоров'я дітей. Зазначено, що саме заклад дошкільної освіти є тим унікальним освітнім простором, який є відкритою формою співробітництва, платформою соціально-педагогічного партнерства. Це актуалізує необхідність вивчення здобувачами другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта навчальної дисципліни «Соціально-педагогічне партнерство у дошкільній освіті». Автором представлена характеристика навчальної дисципліни, метою якої є: набуття майбутніми фахівцями в галузі дошкільної освіти знань про сутність педагогіки партнерства, основні її категорії, суб'єкт-суб'єктні взаємини в системі дошкільної освіти, компоненти та особливості організації педагогічної взаємодії з дітьми, колегами-вихователями, адміністрацією, батьками та громадськістю, іншими фахівцями; оволодіння технологіями налагодження ефективної педагогічної взаємодії з батьківською спільнотою, громадськістю, іншими соціальними інституціями, формування умінь створювати конструктивні міжособистісні стосунки у комунікації з батьками та представниками різних соціальних груп.

Ключові слова: дошкільна освіта, заклад дошкільної освіти, партнерство, соціально-педагогічне партнерство, взаємодія.

Постановка проблеми. Вітчизняна дошкільна освіта сьогодні зазнає суттєвих змін, що потребують забезпечення її якості, відповідності актуальним та перспективним потребам сучасної особистості, суспільства та держави, і, зокрема, залучення соціально-педагогічних сил як потенціалу розвитку цієї сфери. На часі – необхідність розуміння першочерговості вирішення проблеми ефективного партнерства, взаємодії батьківської та освітньої громадськості, що є дієвим інструментом залучення їх, як зацікавлених суб'єктів, до обговорення та вирішення проблем цілісного розвитку дитини-дошкільника, до конструктивної співпраці та вироблення єдиної особистісно орієнтованої освітньої політики.

Базовий компонент дошкільної освіти одним із базових принципів, що складають загальні демократичні принципи суспільного життя визначає соціально-педагогічне партнерство громади та всіх учасників освітнього процесу (засновників закладів освіти, батьків або осіб, які їх замінюють, керівників та працівників закладів дошкільної

освіти, фахівців, що надають освітні послуги дітям дошкільного віку, інших фахівців) [6]. Саме тому актуальною проблемою вважаємо дослідження феномену соціально-педагогічного партнерства, визначення його сутності, змісту, відповідних характеристик, значущості для ефективного функціонування вітчизняного дошкілля, метою якого є всебічний розвиток, формування особистості дитини-дошкільника як компетентного громадянина сучасного глобалізованого суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Соціальне партнерство у системі освіти є об'єктом особливої уваги вітчизняних та зарубіжних дослідників (П. Байдаченко, В. Жуков, Г. Задорожний, А. Іонов, С. Коляденко, Т. Маслова, А. Рибіна, І. Ящук та ін.). Важливість соціально-педагогічного партнерства, необхідність його розвитку у сфері дошкільної освіти обґрунтовано у працях І. Апрелевої, О. Балалієвої, О. Безпалько, В. Бузні, Т. Олійник, Н. Савиної та ін. Проблемам взаємодії сім'ї та закладу дошкільної освіти приділено увагу А. Богуш, Г. Борин, В. Гузя, М. Замеюк,

О. Карпенко, О. Кононко, К. Крутій, Т. Кулікової, Т. Поніманської, Н. Семенової, М. Стельмаховича, Н. Химич, М. Чепіль, О. Шаповалової та ін. Переконали, що сучасне глобалізоване суспільство, модернізована вітчизняна дошкільна освіта потребують ґрунтовного дослідження феномену соціально-педагогічного партнерства, що уможливить ефективність функціонування та конкурентоспроможність українського дошкілля.

Мета статті – обґрунтувати феномен соціально-педагогічного партнерства в дошкільній освіті.

Виклад основного матеріалу дослідження. З метою розкриття сутності досліджуваного феномену проаналізуємо поняття «партнерство» (з англійської «partnership»), яке у довідниковій літературі тлумачиться як: 1) загальне становище партнера; 2) юридичні відносини між представниками бізнес товариства; товариства та особи, які входять до нього; 3) відносини, що, як правило, передбачають тісну співпрацю між сторонами, які мають взаємовигідні права та обов'язки. Синонімічний ряд поняття «партнерство» продовжується словами: союз, співпраця, конфедерація, об'єднання, взаємодія, обмін, взаємозв'язок, взаємодопомога, симбіоз, інтеграція, злиття [5, с. 205]. Партнерство, як зазначає І. Ящук, ґрунтується на співпраці, на спільних інтересах та потребах, добровільності, рівноправності усіх партнерів у межах виконання партнерської програми, відповідності змісту, цілей та наслідків вимогам законодавства в сфері освіти [7, с. 179].

Визначення напрямів партнерства, як стверджує С. Коляденко, залежить від багатьох чинників законодавчого, часового, природного, історичного та іншого характеру. Партнерство залежить від культурно-освітнього потенціалу, традицій, ставлення можливих партнерів один до одного, рівня економічного потенціалу тощо. Партнерство ґрунтується на співпраці, на спільних інтересах та потребах, добровільності участі у партнерській акції, рівноправності усіх партнерів у межах виконання партнерської угоди (програми, проекту), відповідності змісту, цілей та наслідків вимогам законодавства в сфері освіти. Партнерство відрізняється від поодиноких розрізнених дій саме змістом, пріоритетом загальних інтересів і цілей над інтересами окремого партнера. Науковець вважає за доцільне для кожного напрямку партнерства розробляти довгострокові цільові програми (проекти), що можуть бути об'єднані у загальну програму соціального партнерства закладу освіти в галузі вдосконалення і розвитку системи освіти [4, с. 136].

Соціально-педагогічне партнерство в освіті, на думку І. Ящука, – це провідний механізм досягнення якості освіти, особлива взаємодія освітніх установ з суб'єктами та соціальними інститутами, державними установами, суспільними органами, спря-

мована на узгодження, реалізацію інтересів усіх учасників цього процесу та досягнення освітньої мети. Авторка переконана, що соціальне партнерство може стати ефективним інструментом узгодженості інтересів, можливостей різноманітних суб'єктів для розв'язання актуальних проблем в суспільних та професійних галузях [7, с. 176].

Як вважають зарубіжні науковці Л. Баккен, Н. Браун та В. Даунінг, соціально-педагогічне партнерство відіграє важливу роль у формуванні особистості. Трансформація інститутів соціалізації (сім'я, суспільство, освітні організації), на думку авторів, призводить до зміни моделей соціальної поведінки людини, яка, у свою чергу, недостатньо зрозуміла і потребує соціально-психологічного, а також соціально-педагогічного осмислення [8].

Соціально-педагогічне партнерство в освіті, як стверджує І. Апрелева, – це взаємозв'язок педагогів, дітей та батьків у процесі добровільної спільної діяльності на рівно вигідних умовах, яка спрямована на вирішення завдань виховання та навчання, заснована на взаємодії та взаємоповазі. Координуюча роль у побудові системи партнерства відводиться освітній організації. На думку авторки, один із результатів, що підтверджує ефективність взаємодії, – це підвищення рівня батьківської компетентності [1, с. 9]. Цілком погоджуємося з дослідницею, що зміст соціально-педагогічного партнерства визначається метою та завданнями освітньої установи, суспільства, відділу освіти, стратегією та тактикою розвитку системи дошкільної освіти. Головним завданням освітнього закладу є формування молодого покоління із високим рівнем сформованості людської та громадянської гідності, правовими гарантіями та заслужено наданими духовними та матеріальними благами, яке реально здатне сприйняти, критично оцінити, а головне – впроваджувати та розвивати ідеї демократії та соціальної рівності [1, с. 11].

Соціально-педагогічне партнерство, згідно з позицією О. Балалієвої, – особливий тип взаємодії закладів освіти з учасниками освітнього процесу, державними та місцевими органами влади, громадськими організаціями, сім'єю, що націлений на узгодження та реалізацію інтересів учасників цього процесу [2, с. 107]. Соціальне партнерство у дошкільній освіті, згідно із трактуванням авторки, – це особлива організація спільної діяльності закладів дошкільної освіти із учасниками соціально-педагогічного партнерства: державними та місцевими органами влади, громадськими організаціями та соціальними групами, націлена на узгодження та реалізацію інтересів усіх учасників цього процесу. Спосіб здійснення соціального партнерства – соціальний діалог, в який вступають сторони з метою досягнення згоди з питань, що становлять взаємний інтерес.

Підтримуємо дослідницю в тому, що основний принцип організації соціального партнерства – це згуртування різних соціальних груп, які мають різні інтереси у сфері освіти, навколо однієї мети – всебічного розвитку дитини. Відповідно, соціально-педагогічне партнерство включає: 1) вибір соціально-педагогічних партнерів, які мають власні інтереси у сфері дошкільної освіти, процес взаємодії з якими призведе до розвитку освітнього середовища в даному ЗДО та підвищення ефективності даної взаємодії; 2) сукупність спільних колективних договорів, що приймаються зацікавленими сторонами, спрямованих на інтеграцію зусиль соціально-педагогічних партнерів з метою розвитку освітнього середовища ЗДО; 3) реалізація спільних заходів у практичній діяльності ЗДО; 4) розвиток освіти як відкритої системи, що гнучко реагує на мінливі соціально-економічні реалії та відповідні їм індивідуальні та групові освітні потреби; 5) виховання та розвиток в нових умовах виховних функцій як невід'ємної частини системи освіти, зорієнтованої на здобуття особистістю комплексу ключових компетенцій: соціальних, полікультурних, мовних, інформаційних [2, с. 109].

Поділяємо думку О. Карпенко та М. Чепіль, що партнерству необхідно навчати із початку перебування дитини в ЗДО. Партнерство є спільним і виявляється у співпраці. Роблячи щось спільно, партнери об'єднуються через спільну мету. Виховне партнерство між батьками і вихователем є важливим елементом для досягнення життєвого успіху дитини. Сумісність, послідовність дії та мислення вихователя і батьків щодо дитини наближають її до домівки, ЗДО та дитячої групи [3, с. 152].

Отже, приходимо до висновку, що саме заклад дошкільної освіти є тим унікальним освітнім простором, який є відкритою формою співробітництва, платформою соціально-педагогічного партнерства. Відповідно, логічно постає необхідність вивчення майбутніми вихователями ЗДО у процесі фахової підготовки дисципліни, яка забезпечить необхідні компетентності у сфері соціально-педагогічного партнерства.

З цією метою, у ОПП підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, введено дисципліну «Соціально-педагогічне партнерство у дошкільній освіті» (3 кредити). Предметом вивчення навчальної дисципліни є ознайомлення з формами організації педагогічного партнерства в закладі дошкільної освіти, методами створення конструктивної педагогічної взаємодії з учасниками освітнього процесу. Мета навчальної дисципліни: набуття майбутніми фахівцями в галузі дошкільної освіти знань про сутність педагогіки партнерства, основні її категорії, суб'єкт-суб'єктні взаємини в системі дошкільної освіти, компоненти

та особливості організації педагогічної взаємодії з дітьми, колегами-вихователями, адміністрацією, батьками та громадськістю, іншими фахівцями; оволодіння технологіями налагодження ефективної педагогічної взаємодії з батьківською спільнотою, громадськістю, іншими соціальними інституціями, формування умінь створювати конструктивні міжособистісні стосунки у комунікації з батьками та представниками різних соціальних груп. Завданнями курсу визначено: сформулювати цілісне уявлення про мету, зміст та принципи соціально-педагогічного партнерства; сформулювати навички оволодіння основними аспектами педагогічної взаємодії з різними соціальними інституціями, категоріями фахівців та батьками; розвинути вміння аналізу, прогнозування та планування співпраці з суб'єктами освітнього процесу.

У результаті вивчення курсу здобувачі освіти повинні знати та усвідомлювати необхідність роботи в команді для створення доброзичливої атмосфери та дружніх взаємовідносин в колективі та в роботі з батьками; знати і розуміти соціально-психологічні підходи до взаємодії закладу дошкільної освіти з різними соціальними інституціями; знати форми партнерської роботи з батьками, індивідуальні, групові, масові технології соціально-педагогічного патронажу сімей, зміст та форми просвітницької роботи серед громадськості; знати особливості та форми організації соціально-педагогічного партнерства; основи медіаграмотності, способів та правил використання сучасного медіапростору, культури користування мережею Інтернет тощо.

На основі цих знань у майбутніх вихователів ЗДО прагнемо сформулювати вміння: вибудувувати алгоритм ефективної взаємодії з усіма учасниками освітнього процесу та планувати стратегію розвитку колективу, толерантно ставитись до думок і позицій інших учасників освітньо-виховного процесу та колективу в цілому, виявляючи педагогічний такт і повагу, відповідально ставитись до прийняття колективних рішень, аргументовано пропонувати й відстоювати власні ідеї, пропозиції закладу дошкільної освіти; вміти поширювати і застосовувати у власній педагогічній діяльності досвід сімейного виховання; планувати роботу з проблемними сім'ями; організовувати співпрацю з органами місцевого самоврядування, з науковими, соціальними, медичними та іншими установами та працівниками; ініціювати і розвивати партнерські відносини з батьками, соціальними інституціями, активно впливати на проблемні сім'ї через різні форми комунікативної взаємодії, поширювати психолого-педагогічні знання серед населення й батьків; нести спільну відповідальність з батьками, соціальними, громадськими, професійними інституціями за розвиток і виховання дітей, розширювати повноваження батьків у роботі

закладу дошкільної освіти через діяльність батьківських зборів, батьківського комітету тощо; знаходити, опрацьовувати, критично оцінювати зміст, достовірність, надійність інформаційних джерел та застосовувати їх у професійній діяльності.

Зважаючи на сучасні тенденції у дошкільній освіті, з метою формування у здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта, у рамках навчальної дисципліни «Соціально-педагогічне партнерство у дошкільній освіті» рекомендуємо вивчення ряду тем. Так, однією з тем курсу є тема «Соціально-педагогічне партнерство як сучасний тип взаємодії між учасниками освітнього процесу», вивчення якої уможливує засвоєння таких ключових понять, як «співробітництво», «співпраця», «взаємодія»; основних ідей та сутності соціально-педагогічного партнерства, його принципів. Майбутні вихователі ЗДО засвоять теоретичні засади соціально-педагогічного партнерства в закладі дошкільної освіти та прийдуть до розуміння того, що педагогічна взаємодія є необхідною умовою ефективності педагогічного процесу закладів дошкільної та середньої освіти.

Вважаємо, що важливим є також засвоєння здобувачами механізму узгодження різних позицій, наявність домовленостей (правил взаємодії), дотримання етичних норм. Цей механізм, на наш погляд, є першочерговим у рамках соціально-педагогічного партнерства і забезпечить його результативність.

Тематика семінарських занять забезпечує практичну спрямованість навчальної дисципліни. Так, з опорою на теоретичні знання, здобувачі вищої освіти практично закріплюють уміння і навички з таких тем, як «Педагогічне партнерство закладу освіти та сім'ї як передумова розвитку особистості та успішного навчання»; «Педагогічна взаємодія та співробітництво з батьками»; «Соціально-педагогічне значення співпраці батьків і педагогів у процесі виховання і навчання дітей»; «Діагностика виховних можливостей сім'ї»; «Соціально-педагогічний патронаж у системі освіти»; «Педагогічне просвітництво батьків»; «Практичний вітчизняний та зарубіжний досвід управління роботою з батьками»; «Технології залучення батьків до освітнього процесу закладу освіти».

Зміст навчальної дисципліни передбачає виконання індивідуальних (групових) завдань, які формують професійну компетентність майбутніх вихователів ЗДО у сфері соціально-педагогічного партнерства, забезпечуючи оволодіння матеріалом, отриманим під час занять, розвиваючи вміння самостійно досліджувати проблему шляхом пошуку і аналізу спеціальної літератури з різних галузей знань та вміння аргументувати власну позицію.

Висновки і пропозиції. Першочерговим завданням соціально-педагогічного партнерства в дошкільній освіті є забезпечення ефективної психолого-педагогічної підтримки сім'ї на основі підвищення компетентності батьків (законних представників) у питаннях розвитку, освіти, охорони та зміцнення здоров'я дітей. Важливим чинником у розвитку соціально-педагогічного партнерства у дошкільній освіті вважаємо вивчення його основ майбутніми вихователями ЗДО у процесі фахової підготовки. Переконані, що представлена навчальна дисципліна «Соціально-педагогічне партнерство у дошкільній освіті» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта є основою для підготовки сучасного, конкурентоспроможного вихователя ЗДО до вирішення завдань партнерства, взаємодії у сфері дошкільної освіти.

Підсумовуючи наукові розвідки з проблеми соціально-педагогічного партнерства в дошкільній освіті, хочемо виділити ряд умов, що, на нашу думку, забезпечують його ефективність: спільне і єдине розуміння змісту завдань, засобів та методів виховання дітей дошкільного віку, прагнення реалізувати у спільній діяльності комплексний підхід до виховання дитини; удосконалення змісту, форм, методів і засобів виховання дитини в сім'ї та ЗДО, засноване на партнерстві з батьками; сформована належним чином компетентність вихователів та батьків з питань громадського та сімейного виховання; повага до особистості дитини-дошкільника; взаємна повага та довіра між вихователем та батьками дошкільників; вивчення передового практичного досвіду сімейного виховання, пропагування його найпрогресивніших ідей серед кола батьків дітей дошкільного віку; зближення на основі поінформованості, взаємної відповідальності батьків та педагогів за прийняті рішення, що зумовлює покращенню якості освітніх послуг; використання фахівцями в роботі з батьками спеціальних методик, що об'єднують, зближують людей, сприяють створенню ситуацій діалогу та спілкування; відповідна фахова підготовка майбутніх вихователів ЗДО.

Перспективу подальших розвідок у цьому напрямі вбачаємо у розробці poradnika «Соціально-педагогічне партнерство у дошкільній освіті» для батьків, вихователів та керівництва ЗДО, громадськості.

Список використаної літератури:

1. Апрелева І. В. Соціально-педагогічне партнерство в освіті – сутність, основні ідеї. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2021. № 51. С. 7–17.
2. Балалиева О. В. Социально-педагогическое партнерство как условие развития образова-

- тельной среды ДОУ: теоретическое обоснование. *Дискуссия*. 2012. № 6. С. 106–111.
3. Карпенко О. Є., Чепіль М. М. Педагогічне партнерство в закладах дошкільної освіти Польщі. *Інноваційна педагогіка* : науковий журнал. ПУ «Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій», Видавничий дім «Гельветика», Вип. 31. Т. 2. 2021, С. 151–154.
  4. Коляденко С. М. Партнерська взаємодія для здійснення соціальної підтримки студентської молоді в умовах ВНЗ. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2016. № 1. С. 134–139.
  5. Попович М. Універсальний словник-енциклопедія. 4-те вид., виправл., доп. Видавництво «ТЕКА». 2006. С. 205.
  6. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція. Режим доступу: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
  7. Ящук І. П. Основи соціального партнерства в навчально-виховному закладі у творчій спадщині В. Сухомлинського. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського*. Сер. : Педагогічні науки. 2014. Вип. 1.46. С. 176–180.
  8. Bakken L., Brown N., Downing B. Early childhood education: The long-term benefits. *Journal of Research in Childhood Education*. 2017. № 31(2). P. 255–269.

Zdanevich L. Social and pedagogical partnership in preschool education

The article has substantiated the phenomenon of social and pedagogical partnership in preschool education. The author has emphasized the importance of understanding the priority of solving the problem of effective partnership, interaction between parents and educational community, which is an effective tool to involve them as stakeholders in discussing and solving problems of holistic development of preschoolers, to constructive cooperation and development of a unified personali – oriented educational policy and enables the efficiency and competitiveness of Ukrainian preschool. We have presented the understanding of social and pedagogical partnership by national and foreign scientists. The primary task of social and pedagogical partnership in preschool education has been to provide effective psychological and pedagogical support of the family based on increasing the parents' competence (legal representatives) in the development, education, protection and promotion of children's health. It has been noted that the preschool educational establishment is the unique educational space, which is an open form of cooperation, a platform for social and pedagogical partnership. This highlights the need for students of the second (master's) level of higher education specialty 012 Preschool education of the discipline «Social and pedagogical partnership in preschool education». The author has presented the characteristics of the discipline, the purpose of which is: the acquisition of future specialists in preschool education knowledge about the sense of partnership pedagogy, its main categories, subject-subject relationships in preschool education, components and peculiarities of pedagogical interaction with children, colleagues – educators, administration, parents and the public, other professionals; mastering the technologies of establishing effective pedagogical interaction with the parents community, the public, other social establishments, the formation of skills to create constructive interpersonal relationships in communication with parents and representatives of different social groups.

Key words: preschool education, preschool educational establishment, partnership, socia and pedagogical partnership, interaction.